

fiilistä asumiseen

Esitys asuntolatoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

Ukkohalla 11.6.2015

Thomas Sundell

Lakimies

Länsi- ja Sisä-Suomen
aluehallintovirasto

sedu

kpedu

SASKY
Sastamalan
koulutuskuntayhtymä
sasky.fi

KAINUUN
AMMATTIOPISTO

SATAEDU

ao
Jyväskylän
koulutuskuntayhtymä

saku

Nykylainsäädännön ongelmat

- AKL:ssa ja LL:ssa asuntolat mainitaan vain kahdessa yhteydessä: maksuttomuus ja erottaminen – erinäisiä säännöksiä toiminnan järjestämisestä olisivat tervetulleita
- Kansanopistojen asuntoloita koskevia säännöksiä ei ole edes sen verran
- Perustuslain 2 §:n 3 mom: Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin
 - Asuntolapaikan myöntäminen ja peruuttaminen
 - Järjestyssääntöjen vahvistaminen ja niiden nojalla rankaiseminen
 - Kaikenlaiset pakkokeinot ja turvaamistoimet

Nykylainsäädännön ongelmat

- POL 29 § 6 mom: järjestyssäännöt ovat voimassa vain silloin, kun oppilas osallistuu opetukseen tai muuhun opetus- taikka vuosisuunnitelman mukaiseen toimintaan – kontrolli on tuskin kattavampaa toisen asteen koulutuksessa, joten miten voidaan perustella opiskelijoiden vapaa-aikaan ulottuvia järjestyssääntöjä?
- Jos järjestyssäännöt eivät koske asuntolaa, niin mikä voi johtaa asuntolasta erottamiseen?
- Järjestyssäännöt rajoittavat perusoikeuksia, minkä vuoksi niitä koskevia säännöksiä on tulkittava suppeasti

Nykylainsäädännön ongelmat

- Laissa ei ole toimivaltasäännöksiä, jotka oikeuttaisi asuntolasta poistamiseen, huonetarkastukseen, opiskelijoiden tavaroiden tarkastamiseen tai esineiden haltuun ottamiseen, huumetestaukseen tai voimakeinojen käyttämiseen, eikä toimivaltaa voida luoda sopimuksilla
- Asuntolaohjaajien kelpoisuudesta ei ole säännöksiä tai määräyksiä, eli jopa täysin kouluttamaton henkilö voisi teoriassa käyttää merkittävää valtaa

Vaihtoehdot

- Mitään ei tapahdu – epävarmuus jatkuu
- Laki säilyy ennallaan ja asuntolatoiminta linjataan joko AKL 28 §:n ja LL 21 §:n soveltamisalaan kuuluvaksi tai ei
- Turvallista opiskeluympäristöä ja kurinpitoa koskevat ja mahdollisesti eräät muut pykälät muutetaan nimenomaisesti kattamaan myös asuntolatoimintaa
- Asuntolatoiminnasta säädetään oma(t) pykälä(t) asianomaisiin koulutuslakeihin
- Opiskelija-asuntoloista säädetään erillinen laki

Toiveet ja tarpeet

- Asuntolatoiminnan sisältö ja tarkoitus (ml. ohjaus)
- **Asumisoikeuden myöntämisen ja peruuttamisen kriteerit**
- **Asukkaan oikeudet ja velvollisuudet**
- **Oikeus hyväksyä järjestyssäännöt**
- **Oikeus antaa kurinpitorangaistuksia**
- Tarpeelliset valvonta- ja turvaamistoimet
- Henkilökunnan riittävyys ja kelpoisuusvaatimukset
- Julkisuus ja tiedonsaanti
- **Muutoksenhaku- ja valvontasäännökset**

Laki asuntolatoiminnasta

- Pääasia on, että nykytoiminta laillistetaan siltä osin kuin se voidaan katsoa asianmukaiseksi
- Hankkeessa on kuitenkin päädytty esittämään erillistä asuntolatoimintaa koskevaa lakia, joka kattaisi kaikkia koulutusmuotoja ja joka pääosin korvaisi koulutuslakien nykyisiä harvoja ja hajanaisia säännöksiä
- Maksuttomuudesta säädettäisiin edelleen koulutuslaeissa, koska asuntolassa asuminen ei ole aina maksutonta

Asuntolatoiminnan järjestäminen

- **Koulutuksen järjestäjästä** tulisi käsitteellisesti **asuntolatoiminnan järjestäjä**, kun se järjestää asuntolapalvelut itse
- Koulutuksen järjestäjä voisi myös ostaa asuntolapalveluja toiselta asuntolatoiminnan järjestäjältä tai yksityiseltä palveluntuottajalta (esim. säätiö tai yhdistys)
- Ostopalveluna sijoitettu opiskelija olisi asuntolassa asuntolatoiminnan eikä hänen oman oppilaitoksensa valvonnassa

Asuntolatoiminnan tarkoitus ja sisältö

- *”Asuntolassa asuminen on opintososiaalinen etu. Asuntolatoiminnan tarkoitus on tukea opiskelijan opintojen etenemistä, ohjata häntä arjen taitojen oppimisessa ja hallinnassa sekä edistää yhteisöllisyyttä.”*
- Neljä seinää ei riitä, vaan asuntola-asumiseen kuuluisi myös ohjaus
- AJ:n tulisi laatia suunnitelma, joka perustuisi Opetushallituksen määräykseen ja jossa määriteltäisiin mm. ohjauksen sisältö ja laajuus, asuntolatoiminnan suhde opetukseen, yhteistyö huoltajien kanssa ja osallisuuden edistäminen

Asumisoikeuden myöntäminen

- AJ voisi hakemuksesta myöntää asuntolapaikan opiskelijalle, joka opiskelee päätoimisesti ja jonka opinnot edellyttävät säännöllistä läsnäoloa
- Paikka myönnettäisiin määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi
- Haussa käytettäisiin AJ:n hyväksymiä yhdenvertaisia valintakriteereitä, joista olisi tiedotettava etukäteen
- Asuntolapaikkaa koskevaan päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen

Peruuttaminen ja keskeytyminen

- Asumisoikeus voitaisiin peruuttaa, jos:
 - opiskelija ei ole suorittanut opintoja siinä määrin, mitä häneltä voidaan kohtuudella odottaa, tai
 - opiskelija ei käytä asuntolapaikkaansa säännöllisesti
- Lisäksi asumisoikeus keskeytyisi, jos opiskelija erotetaan opetuksesta, jos hänen osallistumisensa opetukseen evätään, jos häneltä pidätetään oikeus opiskeluun tai jos hänen opiskeluoikeutensa peruutetaan
- Asumisoikeuden peruuttamista koskevaan päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta

Asukkaan oikeudet ja velvollisuudet

- Asukkaalla olisi oikeus käyttää paikkaansa työpäivien aikana ja niiden vastaisina iltoina ja öinä, mutta AJ saisi antaa tarkempia määräyksiä noudatettavista aikarajoista
- Asukkaalla olisi oikeus asuntolatoimintasuunnitelman mukaiseen ohjaukseen
- Asukkaalla olisi velvollisuus käyttäytyä asiallisesti ja kunnioittaa muiden oikeuksia
- Jos vierailija selvästi häiritsee muita tai selvästi rikkoo järjestyssääntöjä, olisi hänet kutsunut asukas velvollinen ilmoittamaan asiasta henkilökunnalle

Turvallinen ja rauhallinen ympäristö

- Asukkaalla olisi oikeus turvalliseen asumisympäristöön sekä opiskelun ja riittävän levon edellyttämään rauhaan
- AJ:llä tulisi hyväksyä järjestyssäännöt, joilla edistetään asumisympäristön **turvallisuutta ja viihtyisyyttä** ja joissa annetaan tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä omaisuuden käsittelystä ja liikkumisesta
- Muihin tarkoituksiin ei saisi antaa järjestysmääräyksiä
- Valvonnasta ei tulisi erillistä säännöstä, vaan sen taso jäisi AJ:n riskien arvioinnin varaan

Kurinpito

- Asukkaalle voitaisiin antaa **kirjallinen varoitus**, jos hän:
 - aiheuttaa melua tai muuta haittaa niin, että se kohtuuttomasti häiritsee muita asukkaita,
 - käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti,
 - tahallisesti hävittää tai vahingoittaa AJ:n omaisuutta, tai
 - muuten rikkoo asuntolan järjestyssääntöjä
- Jos rikkomus on vakava tai käytös on jatkunut kirjallisesta varoituksesta huolimatta, asukas voitaisiin **erottaa** asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi

Kurinpitomenettely

- Kirjallisen varoituksen antamisessa ja erottamisessa noudatettaisiin vastaavaa menettelyä kuin opetuksen puolella
- Erottamista koskeva päätös voitaisiin panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana silloin, kun asukas on tosiasiallisesti vaarantanut jonkun turvallisuutta ja toistumisen vaara on ilmeinen
- Kurinpitotoimien suhde rikosoikeudellisen vastuun toteuttamiseen noudattaisi samaa kaavaa kuin opetuksen puolella

Oikeus päästä asuinhuoneeseen

- Asuntolaohjaajalla ja asuntolatoiminnasta vastaavalla henkilöllä olisi rajallinen oikeus päästä asukkaan huoneeseen sen **kunnon ja hoidon valvomista varten**
- Edellyttäisi, että
 - käynnistä ilmoitetaan asukkaalle etukäteen, ja
 - käynti ajoitetaan niin, ettei asukkaalle aiheudu tarpeetonta haittaa ja niin, että hän voi olla läsnä
- Asukkaan käytössä olevia suljettuja säilytystiloja ei saisi tarkastaa

Päätösvalta

- Kirjallisesta varoituksesta päättäisi vastaava henkilö ja erottamisesta päättäisi AJ:n asettama monijäseninen toimielin (ainakin vastaava henkilö sekä asuntolaohjaajien, opiskeluhuollon ja asukkaiden edustus)
- Tarkoituksena on välttää nimikkeisiin sidottua toimivaltaa, joka on käytännössä osoittautunut hankalaksi

Henkilöstö

- Jokaisella asuntolalla tulisi olla vastaava henkilö ja asuntolatoiminnan turvallisuus ja ohjauksen määrä huomioiden riittävästi asuntolaohjaajia
- Lisäksi voisi myös olla muuta henkilöstöä
- Laissa tai asetuksessa säädettäisiin asuntolatoiminnasta vastaavan henkilön ja asuntolaohjaajien kelpoisuusvaatimuksista, joiden sisältö on tässä vaiheessa täysin auki

Julkisuus ja tiedonsaantioikeus

- Toiminnassa noudatettaisiin julkisuuslakia samalla tavalla kuin opetuksessakin, mikä tarkoittaa, että henkilökunnalla on vaitiolovelvollisuus JulkL 24 §:n 1 momentin salassapitoperusteissa tarkoitetuista asioista
- AJ:llä, vastaavalla henkilöllä ja asuntolaohjaajilla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada sellaiset asukasta koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä asumisympäristön turvallisuuden varmistamiseksi

Osallisuus

- AJ:llä olisi velvollisuus edistää kaikkien asukkaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla asukkailla on mahdollisuus osallistua asuntolan toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä asukkaiden asemaan liittyvistä asioista
- Lisäksi järjestyssääntöjä tulisi valmistella yhdessä asukkaiden kanssa

Muutoksenhaku ja laillisuusvalvonta

- Muutosta olisi mahdollista hakea päätöksiin, jotka koskevat:
 - asumisoikeuden myöntämistä tai peruuttamista
 - kirjallista varoitusta
 - asuntolasta erottamista
- Muutoksenhakuviranomaisena toimisi hallinto-oikeus
- Aluehallintovirasto voisi kantelun perusteella tutkia toiminnan laillisuutta samalla tavalla kuin opetuksen osalta